

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XLIX. Fugam hosti non facilè intercludendam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

nicus Lacon cum obsideretur ab Atheniensibus, & audisset, suos ad Arginus victos, quasi laeto nuncio sacrificauit, coronatos nuncios ire iussit, itaque consternati Athenienses quieuerunt. Ille effugit, exercitumque deduxit. Tanti est mature nuncios mittere. Si prior Callicratides Atheniensium dux rem percepisset, utroque loco debellatum fuisset, Errorum hostibus iniecit, atque ita euasit.

Brasidas aliisque cum vallo includerentur, expectarunt, donec fere conclusus esset agger, atque ita in angusto à latere & tergo securi pugnauerunt.

§. 3. Hostes ne fugientes persequantur, vario stratagemate effectum est. Cræsus flamma Cyrum à persequendo retardauit: Polyæn. lib. 7. Mithridates fugiens cuiusdam vrbs suppellectilem in publico posuit, quæ persequentes tardauit, adeo, ut nollet decibus parere.

Froto Danorum rex victus ab Anglis, sparsa pecuniâ, victorem remoratus est. Galli curtus serico alisque oneratos reliquere, & Cæsarianis de præda contententibus cladem intulerunt. Antigonus sic Gallos quoque decepit olim: valde enim cladibus est obnoxia auaritia.

Magna dignus laude Comminius Atrebas, cum enim victus Iulii fugeret, ad naues venit, quæ in sicco stabant, ventus secundus erat, ætus contrarius, itaque pandi vela iubet, quæ Iulius ex longinquo speculatus, cum prospero cursu abire Comminium arbitraretur, recessit.

Iphicrates à tergo fossam fecit, ne fugere milites possent; At credo potius ne à tergo possent circumueniri, nam parua manu contra magnam multitudinem pugnabat; fossam enim transire adeo arduum non fuit.

§. 4. Tutela fugientium est, celare cladem. Artabazus cladem celauit, cum Thessaliam transiret, Nonnulli hostem igne ludificati sunt.

Ammianus Marcellinus cum fugere & latere non posset, equum, cui lumen imposuit per planiciem ad dextram misit, cum sequentibus Persis, ipse ad lauam in montes cum suis euasit.

Calliditatis etiam bellicæ fuit dare signum fugæ publicum, interim priuatim monere, ut agmen extremum subsistat.

Cum à Thracibus Philippus fugeretur, iussit ad signum fugæ extremum agmen consistere, ut alij viam præoccuparent. In tenui spe audacia tutissima est.

Eumenes cum fugiens Gallos lætica portaretur in collem se poni iussit, illi insidias suspicati à persequendo desisterunt.

§. 5. Ignobilis quorundam sed callida tamen fuga est visa.

Seleucus à Cilicia fugiens armigeri habitum sumpsit, & officium hoc Amyctioni duci præstitit. Nicolaus Picininus sacco inclusus à Todeschino satelrite ferebatur per medios hostium, & rogantibus, respondebatur; panem ferri. Fulgof. libro septimo. cap. 3.

Lachares fugiendo felix fuit, Thebis captis in cloacâ delituit, Sesto cum mulieribus mortuum lugentibus egressus est, Athenis veste seruilis & faciem atratus, calathum sterquilinio repletum ferens egressus est, Deinde equum conscendit & iactis Daricis persecutores moratus est. Boëmundus per Alexij inimici ditiones transiens in loculo velut mortuum se ferri curauit.

§. 6. Cum recedendum est ab hoste quia fortior est, id primo agendum, ne timore putet fieri, sed prudentia, alioqui milites fugiunt. Deinde omnia facienda sunt, ne hostis discedere animaduertat. Hinc equites solent initio ponere, noctu ignes accendere,

pugnam simulare. Qui vero tantum recessit, ut syluam, montes, fluuium transierit, facile reliquum iter conficit; nam posito præsidio morari hostem potest, donec ad locum destinatum venerit. Græci, qui cum Cyro minore in Persidem profecti erant, cum hostis insequeretur, atque adeo noctu recederet, longiusque castra poneret, ne per tenebras inuaderentur, ipsi noctu profecti sunt, adeoque prægressi, ut quarta primum die eos assecuti sint Persæ.

§. 7. Finis autem fugæ, ut victoriam recipiant: cuius insigne exemplum est Antigonus. Nemo facile inuentus est, qui victoriam tam genere se receperit, sicut is, de quo dixi, Antigonus. Rem describit Polianus libro quarto. Antigonus naues habebat centum & triginta, quibus præerat Nicanor. His aduersus Polychosti classem nauale prælum committebat, quam ducebat Clytus. In Hellesponto pugna conferebatur. Nicanor suis ob imperitiam in aduersos fluctus coactis, septuaginta naues perdidit. Cum victoriam palam hostes in manibus haberent, sub vesperam Antigonus aduenit, neque acceptam cladem metuuit: sed eos qui in reliquis essent sexaginta nauib, paratos & instructos ad pugnam naualem iterum sub noctem esse iubet: & ex satellitibus fortissimum quemque ad nauigia constituit, hisq; dat præceptum, ut minentur, se mortem omnibus allaturos, qui non in pugnam prodissent. Et cum Byzantium in propinquo sitam ciuitatem societate & amicitia coniunctam haberet, inde confestim ad moderandos remos mitti imperat scutatos, & leuis armatura milites, milites, sagittarios, qui in hostium naues soluentes iacula sagittasq; conicerent. Hac per vnam noctem administrata sunt. Incipiente vero diluculo, cum infesta pile spiculaq; illi mitterent, hostes autem tum somno nondum soluti, tum recens excitati, sine cautione vulnera acciperent, alii funes abrumpere, alii consensorios asseres retrahere, alii anchoras leuare: breuiter omnes vociferationem ac tumultum ciere. Antigonus sexaginta quoque nauib signum dat, ut appellerent, cumque furore & impetu impressionem facerent. Sic statim accidit ut alii à litore iaculantibus, alii naues infestas adducuntibus, victores à victis superarentur. Huic par est illud Sertorij. Cum in vrbe Castulone statura haberet Q. Sertorius sub Didio prætoris tribunus militum, atque per noctem Castulonenses in vrbem Gyrisenos hostes accepissent, vna in Sertorianos inuehit, atq; eos occidere ceperunt. Sertorius ex auditu clamore clam cum paucis ab vrbe egressus, haud longe à porta constitit, & fugientes suos colligere, atque in aciem ordinare cepit. Cum autem iam satis magnam manum collectam videret, eadem porta, qua hostes inuehit, in vrbem regressus, hostes inuenit in diuersa loca sparsos, vni præda imitos: itaque paruo temporis spacio eos fudit, atq; ipsorum arma induit. Instructa per hunc modum acie, sub Gyrisenorum specie, Gyrisam contendit, ubi à nihil tale suspicantibus, cum suis esse, qui redirent, arbitrantur, portarum fores aperta sunt. Sic vrbem cepit, totamq; diripuit, ut hostibus quod Castulone malum dederant, cumulare referret. Fulg. l. 7. c. 4.

§. 8. Ignis interdum alio dirigunt, qui nauigant, ipsi sine lucetna alio cursum tenent. Fridericus Marabotus Guelfus, cum fugeret Auriam, iamque euadere posse desperaret, noctu suas triremes monuit, quo esset nauigaturus, lucernam deinde scuto apposuit, quæ in litus eiecta est, quæ hostis persecutus copiam effugiendi dedit. Fulg. l. 7. c. 4.

CAPVT XLIX.

Fugam hosti non facile intercludendam.

§. 1. **P**RYDENTER Scipio fugientibus viam muniendam dicebat, Themistocles etiam Xerxem de fuga admonuit, ne ratam barbaræ multitudinem inter viscera Græciæ contineret. Eadem Alphonsus mens, qui fugienti pontem argenteum esse sternendum censébat. Iphicrates etiam sensim secutus est fugientes, nec ad flumina virgebat, ne desperarent; Vt

Nihil speciosius duci, quam videre hostem fugientem.

Summum
cum inclu-
sis periculū.

be capta, cum in foro concurrerent, iussit aperiri portas, ut effusi sine periculo caderentur. Causa est, quia necessitas cum peritos & fortes premit, omnia penetrat; durum telum, & raro victi sunt, qui extrema necessitate pugnarunt. Desperatio rabidos facit, qui nihil metuunt, aut vincunt, aut magna clade vincuntur, Moner illud Pontius Samnitum imperator, cum nec deditioe noxiorum, nec vllaratione Romanis satisfacere possent. Insignis prudentia legatorum Romanorum, dum Thuscis viam aperiunt. Liu. l. 2. Manlius quoque, ad restituendam aciem se ipse coram offert, duorum consulum cognita dra accendunt militum animos, simul & vana iam erat hostium acies, dum, abundante multitudine freti, subtrahit subsidia, mittunt ad castra oppugnanda. in qua haud magno certamine impetu facto, dum praeda magis quam pugna memores tererent tempus: triarii Romani, qui primam irruptionem sustinere non potuerant, missis ad consules nunciis, quo loco res essent, conglobati ad pratorium redeunt. & sua sponte praelium ipsi renouant: & Manlius consul in castra reuectus ad omnes portas milite opposito hostibus viam clauserat, ea desperatio Tuscis rabiem magis quam audaciam accendit, nam cum incurstantes, quacunque exitum ostenderet spes, vano aliquoties impetuiissent: globus iuuenum vnus in ipsum consulem insignem armis inuadit, prima excepta à circumstantibus tela: sustineri deinde vis nequit. Consul mortifero vulnere ictus cedit, fusi que circa omnes Tusci crescit audacia. Romanos terror per tota castra trepidos agit, & ad extrema ventum foret, nil legati rapto consuli corpore patefecissent, vna porta hostibus viam, ea erumpunt, conseruatoque agmine abeuntes in victorem alterum incidunt consulem, ibi iterum caesi fusi que passim.

Et lib. 4. cum Volsci circumuenti in orbem se voluerent, Mellius eos adhortatus eduxit, ingentemque cladem attulit Romanis. Hic praebituri, ait, vos telis hostium estis indefensi, inulti? quid igitur arma habetis? aut quid vltro bellum intulistis? in otio tumultuosi, in bello segnes: quid hic stantibus spei est? an Deum aliquem protecturum vos, rapturumque hinc putatis? ferro via facienda est. Huc, quia me pregressum videritis, agite, qui visuri domos, parentes, coniuges liberos estis, ite mecum: non murus, non vallum, sed armati armatis obstant: virtute pares, necessitate, quae vltimum ac maximum telum est, superiores estis. Hac locutum exequentemque dicta, redintegrato clamore secuti, dant impressionem, qua Postumius Albus cohortes obiecit: & mouerunt victorem, donec dictator pedem iam referentibus suis aduenit: eoque omne praelium versum est. Vni viro Messio fortuna hostium innititur, multa vrimus, vulnera, multa passim cades est. Iam nec duces quidem Romani incruenti pugnant. Vnus Postumius ictus saxo praefecto capite acie excessit. Non dictator est, humerus vulneratus, non Fabium prope affixum, equo semur, non brachium abscissum consule ex tam ancipiti praelio submouit. Messium impetus per stratos cede hostes cum globo fortissimorum iuuenum extulit ad castra Volcorum, quae nondum capta erant. eodem omnis acies inclinatur. Consul effusus ad vallum vsque persecutus, ipsa castra vallumque aggreditur, eodem & dictator alia parte copias admoet: non segnior oppugnatio est, quā pugna fuerat. Consulem signum quoque intra vallum iniecisse ferunt, quo milites acris subirent: repetendoque signo primam impressionem factam. Si fugae occasionem praeuissent circumuentis sine vulnere delere hostem potuissent, nunc grauius quam initio praelium renouatur. Nam vnus desperatione ira; rabidus & mortem cum cruciatu timens plus valet, quam tres, quibus nulla pugnandi necessitas incumbit.

§. 2. Fugientibus ergo caute instandum est, ne ex necessitate resistat, ut postea facilius fugiat, ratus non ad perniciem fugientibus instaturos victores, nam ancipitimo oppressi memorabile tamē praelium edunt, ignauiam quoque necessitas acuit, & saepe desperationi spei causa est. Curt. lib. 4. docuit. Exemplo suo animosus miles Sempronius Gracchus in infidias praecipitatus hoc agit, ne inulti cadant. Liuius

l. 34. Non esse includendum hostem Romani etiam Senatus prudentia nos satis docuit, Gallos nauigia desideranter transuchendos & comitatibus iuuenidos censuerunt. Gallis etiam per agrum Pomptinum data est fugiendi potestas. L. Martius Pœnis desperatione repugnantibus cum essent circumuenti, fugae spacium dedit, & fugientes sine periculo concidit, sic Caesar Germanos, & Hannibal ad Trasymenum fecit. Antigonus Aetolos erumpentes fugere permittit, deinde auerios cecidit. Sic Agésilas Thebanos emittit, Xerxes Themistocles. Pyrrhi praeceptum fuit, non esse fortiter instandum fugientibus, ut alias facilius fugerent. Libenter enim cupit commori, qui se sine dubio scit moriturum. Vna salus victis, nullam sperare salutem. Lucullum etiam superauit eo modo Damades, de quo Front. l. 2. c. 7. Datames dux Persarum, aduersus Authophradatem in Cappadocia, cum partem equitum suorum transfugere comperisset, ceteros omnes venire secum iussit affectusque transfugas collaudauit, quod eum alacriter praecessissent, hortatusque est etiam eos, ut fortiter hostem adirentur: pudor transfugas attulit penitentiam; & consilium suum (quia non putabant deprehensum) mutauerunt. Dum enim desperat ob transfugia suorum vitam, victoriam adeptus est. Catonis sane insigne factum, cum enim Ambraciam Aetoli oppugnarent, lembo aduectus, voce, manu, gestu, vilis est suorum naues aduenientes vocare, ab oppugnatione itaque Aetoli destiterunt. Lycurgi leges erant, hostes fugientes non occidere. Seuarunt itaque hoc optimi militum Spartiatum, ut fugientem, quam resistentem videre mallerent.

CAPVT L.

Naualis belliratio.

§. 1. THEMISTOCLES olim fuit & deinde Pompeij Clasiū summum confilium, ut Clasiū peculiariis ratio haberetur: Omnia enim ab eo possideri, qui mare teneat. potentia.

Hinc Romani classem magnam semper, aut classes potius habuerunt, Veget. lib. 5. c. 1. Romanus autem populus pro decore & utilitate magnitudinis suae, non propter necessitatem tumultus alicuius classem parabat ex tempore: sed ne quando necessitatem sustineret, semper habuit preparatam. Nemo enim bello laceffere, aut facere audet iniuriam ei regno, vel populo, quem expeditum & promptum ad resistendum, vindicandumque cognoscit. Apud Misenum ergo & Rauennam singulae legiones cum clasis stabant, ne longius à tutela urbis abscederent: & cum ratio postulasset sine mora, sine circuitu ad omnes mundi partes nauigio peruenirent. Nam Misenum classem, Galliam, Hispanias, Mauritaniam, Africam, Aegyptum, Sardiniam atque Siciliam habebat in proximo. Clasiū autem Rauennatum Epirum, Macedoniam, Achaiam, Propontidem, Pontum Orientem, Cretam Cyprum petere directā nauigatione consueuerat. Maris ergo dominium plurimum ad potentiam facit, Hispani aiunt, Regnum sine portu, esse sicut furnū sine igne. Et sane apparuit in Lusitaniam haud magno regno, quomodo maris dominio Indias occuparint, hodieque teneantur. Lipsius plures numerat classes, de magnitudine Romana l. r. c. 5. Quatuor in mari, tres in fluminibus esse arbitrat.

§. 2. Vegetius curam nauium faciendarum maximam requirit, quia maius est periculum nauem esse vitiosam, quam domum. Ex cypro ergo, inquit l. 5. c. 4. & pinu domestica siluestri larice, & abiete praecipue Liburnia contextur, vtilius ereu clauis quam ferreus configenda. Quilibet enim gratior aliquanto videatur expensa, tamen, quia amplius durat, lucrum probatur asferre. Nam ferreos clauis tempore & humore celeriter rubigo consumit; aei autem etiam in fluctibus propriam substantiam seruant. Materia caedenda à decima quinta luna vsque ad vigesima tertiam; Post solstitium æstiuum ad Ianuariū vsque; caedi pot. Naues variae olim, maximae fenorum ordinum vel vltra remigum fuerunt, ut ait Veget. sed de ordinario nauium modo loquitur. nam ab ea, qui vno remigum ordine

Cura nauium faciendarum magna est habenda.

Tasseplexi.

Nauium magnitudo.